Trenger ikke sertifisering for å dokumentere sosial bærekraft

«Den norske modellen» med trepartssamarbeid dokumenterer i seg selv at fiskerinæringen i Norge drives sosialt bærekraftig. Det er ikke behov for noen ressurskrevende sertifiseringsordning.

Kontaktperson

Bjørg Helen Nøstvold
Forsker
Tlf.: +47 905 34 990
bjorg.nostvold@nofima.no

Kontaktperson

Pirjo Honkanen
Forskningssjef
Tlf.: +47 915 94 520
pirjo.honkanen@nofima.no

Det var den entydige konklusjonen da forvaltningsmyndigheter, tilsynsmyndigheter, tillitsvalgtapparatet for både flåte og industri, representanter for landindustrien, flåteleddet, forskere og interesseorganisasjoner nylig var samlet til arbeidsmøte for å starte arbeidet med å dokumentere sosial bærekraft i norsk fiskerinæring.

Slaveri og barnearbeid

Fra både det internasjonale markedet for norsk sjømat, og fra arbeidstaker- og menneskerettighetsorganisasjoner, kommer det nå krav om at eksportland må dokumentere at slaveri eller barnearbeid ikke forekommer og at forhold knyttet til lønn, helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassene er i henhold til regelverk. Nofima leder derfor et prosjekt finansiert av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF), som har som oppgave å dokumentere den sosiale bærekraften i norsk fiskerinæring.

Mye arbeid gjenstår før nødvendig dokumentasjon er skaffet til veie, men retningen i konklusjonen tegnet seg allerede under arbeidsmøtet, der fiskerinæringen var representert i alle ledd:

I Norge er det samarbeid mellom partene i arbeidslivet med regelverk, forvaltning og sanksjonsmuligheter som gjør en ressurskrevende sertifiseringsordning overflødig.

«Bedre enn de fleste»

At hele det norske trepartssamarbeidet – mellom arbeidstaker, arbeidsgiver og myndigheter – var bredt representert på arbeidsmøtet, ble i seg selv ble løftet fram oppsiktsvekkende.

– Vi har fortsatt «hull som må tettes» i forhold til sosiale bærekraft i norsk fiskerinæring, men vi har systemer som ivaretar sosiale rettigheter på en helt annen måte enn mange andre land i verden. At en forsamling med denne sammensetningen sitter her i dag, er unikt i verdenssammenheng, og viser at systemet fungerer, påpekte HR-leder Kristel Pedersen i sjømatkonsernet Insula AS i Lofoten.
– Norsk fiskeriforvaltning er bedre enn de fleste andre i verden. Den er ikke perfekt, men vi er likevel blant de beste i verden, framholdt Morten Hyldborg Jensen i hvitfiskdivisjonen i Lerøy Seafood Group.

«Vi skal ikke skjemmes»

Arbeidstidsbestemmelser, lønn, sosiale rettigheter og HMS kan altså med trepartssamarbeidet dokumenteres å være på stell i den norske sjømatnæringen. Men hva med for eksempel alle de unge tungeskjærerne – barna som i generasjon etter generasjon har vært å finne med skarp kniv og oljehyre på nordnorske kaier og brygger mens skreisesongen har stått på midtvinters? Kan det bli oppfattet som at de settes til belastende barnearbeid?

– Nei, var den åpenbare konklusjonen fra forsamlingen.

Kystfisker Paul Jensen fra Senja satte det hele i historisk perspektiv:

– Den lærdommen jeg fikk som gutt, ga meg selvtillit da jeg som voksen skulle inn i næringen. Det jeg lærte var viktig for meg. Vi lærte å sløye, vi lærte å skjære tunger og vi lærte å håndtere skarpe redskap. Vi ble dratt med i de voksnes verden, med den lærdom det ga. Det finnes historiske beskrivelser for hvor viktig det er for barn å komme tidlig inn i en næring, sa kystfiskeren, og hadde konklusjonen klar:
– Alt med tungeskjæring foregår i full åpenhet. Ingen unger er ansatt eller må svare for en arbeidsgiver. Ungene beholder selv pengene de tjener. Vi skal ikke skjemmes av det, og jeg mener at det er en unødig angst å tro at det kommer til å stille norske fiskerinæring i forlegenhet hva sosial bærekraft angår at vi tillater unger å lære ei næring å kjenne, sa Jensen.

Konklusjonen i forsamlingen var at det kom til å bli ramaskrik langs kysten hvis det ble forsøkt satt stopper for barnas tungeskjæring. I en rapport som skal dokumentere sosial bærekraft i næringen, må imidlertid perspektivet med tungeskjæring og barnearbeid drøftes seriøst.

Slavelignende tilstander

Forsker Bjørg Helen Nøstvold leder forskningsprosjektet i Nofima. Hun har jobbet med å kartlegge hva som er situasjonen i andre land som eksporterer sjømat.

– I Sørøst-Asia er det enkelte steder tilstander som at fiskere er lenket fast i båtene de jobber for, og at både lønn, HMS og andre forhold vi tar for gitt, er under enhver kritikk. Slavelignende tilstander, med andre ord. I Storbritannina benytter en del av havfiskeflåten seg av importert arbeidskraft fra blant annet Filipinene. Fiskerne kommer til landet med transittvisum fordi de skal jobbe utenfor tolvmilsgrensen. I perioder av åtte til 12 måneder om bord, har de dermed ikke landlov. De får imidlertid – i motsetning til tidligere – lov til å ringe hjem perioden, men hvor ofte det skjer og hvem som betaler kontakten med hjem og familie, har vi ikke klart å kartlegge. Det vi også har funnet ut, er at rederiene betaler transport til og fra for fiskerne de henter. De har imidlertid ingen garanti for dette hvis de på grunn av sykdom eller dødsfall i familie eller lignende, må dra hjem før perioden er over, redegjorde Nøstvold.

Komplisert og kostbart

I Norge, er både et regelverk, en tilsynsordning og et sett med sanksjonsmuligheter på plass. Forsamlingen mente derfor at enkelt dokument som viser til «den norske modellen», burde være nok for å dokumentere at næringen i landet har det «på stell» når det kommer til arbeidsforhold og avlønning. En komplisert og kostbar sertifiseringsordning, var det ingen på arbeidsmøtet som så hensikt i å innføre.

– Vi mener at et dokument er godt nok. Skulle det bli krav til sertifisering senere, vil et dokument som står på egne ben og som viser til det norske regelverket og håndhevingen av det, være et godt grunnlag for sertifisering, påpekte jurist og rådgiver Sturla Roald i «Fiskebåt» som er en interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for den norske havfiskeflåten.

Han viste, i likhet med flere andre, til at det allerede finnes en rekke sertifiseringsordninger i næringen – som ISO 8000, RFS (Responsible fishing cheme) og flere.

– Felles for disse er imidlertid at de i dag er svært kostbare eller svært vanskelig å implementere i Norge, påpeker Bjørg Helen Nøstvold.

Det finnes «cowboyer» i næringen

Både på land og sjø i den norske næringen er det betydelige innslag av utenlandsk arbeidskraft. Til Norge kommer de fleste fra de landene i Øst-Europa som for få år siden ble medlem av EU, og dermed innlemmet i det europeiske arbeidsmarkedet. I dette perspektivet ble det påpekt at det til tross for regelverk og tilsynsordning, nok finnes en del «cowboyer» i næringen, som det er viktig å føre tilsyn med.

– Det kan synes som om vi har en vei å gå når det gjelder håndheving av de regelverk vi har å styre etter. Eksempelvis når det kommer til bostedskrav for utenlandske fiskere. Vi vet at det i noen tilfeller opereres med postkasseadresser som ikke er reelle for slike. Strengere håndheving av de regelverk og tilsynsordninger vi har, vil derfor være en fordel, sa Tor Bjørklund Larsen i Norges Fiskarlag.

Ta kontakt

Dokumentasjonsarbeidet fortsetter under ledelse av Nofima. Til høsten vil det bli invitert til et nytt arbeidsmøte for å redegjøre for de funn som er gjort og invitere til innspill i forhold til konklusjon.

– Hvis noen sitter med kunnskap de ønsker å dele, er de hjertelig velkommen til å ta kontakt, sier Bjørg Helen Nøstvold.

Markedsforskning

Les mer om:

fiskeri | fiskeriforvaltning | sosial bærekraft

3. MAI 2018 ANNE-MAY JOHANSEN

Relatert innhold

FILER OG LENKER

Filer:

- Nofima_Sosial_bærekraft_NOR_LR (pdf)

Nofima hovedkontor
Muninbakken 9-13, Breivika
Postboks 6122 Langnes
NO-9291 Tromsø
Flere adresser

Telefon: +47 77 62 90 00
post@nofima.no | faktura@nofima.no
Pressekontakter | Kommunikasjonsdirektør: Morgan Lillegård